

פרפראות פאר

נלקט מכתבי המחבר ר' ישראל אברהם ב"ר יהודה אריה לייב יוד ז"ל
לזכותו ולעילוי נשמתו

כשתשאל על אדם שאל מי הוא רעהו

אות כג

מפתח ענינים פרשת ראה תשפ"ו

א, ברכתך ברכה וקללתך קללה מרומז בכתוב לפניכם היום ברכה וקללה

י"ל במה שכפל הכתוב לומר "אנכי נתן לפניכם היום **"ברכתך ברכה וקללתך"**, לרמז לאומרים ז"ל (יומא דף נד עמוד ב) בשעה שנכנסו נכרים להיכל ראו כרובים המעורין זה בזה, הוציאו לשוק ואמרו, ישראל הללו, **שברכתך ברכה וקללתך קללה**, יעסקו בדברים הללו, מיד הזילום, שנאמר כל מכבדיה הזילוה כי ראו ערותה. וכאן רמז הכתוב שאמר **"נתן לפניכם היום ברכה וקללה"**, שנתן הקב"ה לישראל שיהיה ברכתך ברכה וקללתך קללה, ולכן כפל הכתוב.

ב, מדה טובה מרובה מרומז בכתוב את הברכה

כתיב (דברים י"א כ"ו) "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה, **את הברכה**, אשר תשמעו וגו', **והקללה** אם לא תשמעו, וגו',

יש לדייק, למה בברכה אמר **"את הברכה"**, ובקללה אמר, **"והקללה"**, ולא אמר **ואת הקללה**, או שהיה ל"ל גם בברכה, **הברכה** אשר תשמעו, ולא **ואת הברכה**,

כאן רמזה תורה דמידה טובה מרובה ממידת פורענות

איתא בגמרא, (חגיגה י"ב ע"א, קידושין נ"ז ע"א, בבא קמא מ"א ע"ב), כל אתין שבתורה באין לרבות, ע"כ,

איתא בגמרא (סוטה י"א ע"א, סנהדרין ק ע"א), מידה טובה מרובה על מדת פורענות, ע"כ,

א, ברכתך ברכה וקללתך קללה מרומז בכתוב לפניכם היום ברכה וקללה
ב, מדה טובה מרובה מרומז בכתוב את הברכה
ג, ממקום הקללה באה הברכה ע"ד מתוך צרה המציאם רוחה
ד, במקום אחד כתיב אם לא אפתח ובמקו"א כתיב נפתחו
ה, אך הוא מיעוט ואיך בא לרבות
ו, מעשה בריש לקיש שרדף אחרי הגזלנים
ז, למה פחדו הגזלנים מריש לקיש
ח, ביאור בצחות מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה
ט, יש ללמוד ממעשר להגיע לאוצר של יראת שמים
י, למען תלמד ליראה בשבת
יא, ע"ד הנ"ל יש לבאר תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה
יב, אם לא תעשר המעשרות עשוי יוצא לשדה לקחתם לך
יג, איך יזהר אדם מהעניות הרי עניות תלוי במזל
יד, כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם הוא לעולם או לזמן והרמז בגימטריא
טו, ביאור בדברי רש"י שאמר מדה זו שלא יבוא ליד עניות
טז, מפרשתנו למדנו כי נתן הקב"ה כח ביד איש ישראל לברך את רעהו
יז, המזל עבד אל התורה כמו הדלי שהוא עבד אל המים
יח, עפ"י הנ"ל יש לבאר ברמז הלך החבל אחר הדלי
יט, איך ניתן לברך מזל טוב הרי כבר נקבע המזל ואין המזל משתנה
כ, ביאור הענין כי לכל אדם שתי סוגי מזל יש
כא, עץ השדה, וגם המשובח שבעצי השדה יגרר לאשפות מהרש"א
כב, ביאור עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון
כג, המתחבר לרע הופך לרע כשתשאל על אדם שאל מי הוא רעהו
כד, יש לעיין אם ספר בן סירא הוא אחד מכ"ד ספרי הקודש
כה, הכתוב וכי ימוך אחיך ומטה ידו מבואר בדרך צחות
כו, ביאור הכתוב כי פתח תפתח ע"ד מלח ממון חסר
כז, וכל בניך למודי ה' ביאור המהר"ם שיף
כח, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין מרומז בכל כלי יוצר עליך לא יצלח
כט, ביאור הכתוב רודף צדקה וחסד, ימצא חיים צדקה וכבוד בדרך צחות

פרפראות פאר

לפיי"ז יש לפרש, דלפיכך הוסיף הכתוב בברכה המילה **את**, לומר לך, **ד"את"**, בא **לרבות**. דמידה טובה **מרובה** על מדת פורענות, וזהו, רק בברכה,

ובקללה לא כתב ואת הקללה שאין רבוי.

ג, ממקום הקללה באה הברכה ע"ד מתוך צרה המציאם רווחה

כתיב (דברים י"א כ"ו) **"ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה**, את הברכה, אשר תשמעו וגו', והקללה אם לא תשמעו, וגו',

דיוק וביאור במה שאמר הכתוב ברכה וקללה הנראה לכאורה ככפל לשון

יש לדייק, במה שנראה לכאורה ככפל לשון שאמר הכתוב **"אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה"**, היה לו לפרט מיד, **"ראה אנכי נתן לפניכם היום את הברכה**, אשר תשמעו וגו', והקללה אם לא תשמעו", ולמה הוסיף הכתוב בתחילתו, **"ברכה וקללה"**, וחזר ואמר את הברכה וגו',

אלא הכתוב בא לומר דממקום הקללה משם יצו ה' את הברכה,

בכמה מקומות מצינו דמהמקום שבאה הקללה משם באה הברכה

אמר הפייטן, (סליחות יום ג', פרק ישראל נושע), **"מתוך צרה המציאם רווחה"**,

עשר בשביל שתעשר

כתיב, (דברים י"ד כ"ב), **"עשר תעשר את כל תבואת זרעך"** ודרשין (תענית ט' א') עשר בשביל שתעשר, עשר זה המחסר ממונו, יתעשר כפשוטו, כביאור המהרש"א, דמאותו המקום שבאה המכה משם באה הרפואה. **שמעשר יהפך לעושר.**

במה שהוא מכה הוא מרפא

איתא במדרש (תנחומא בשלח סימן י"ח) חכמים אומרים הרדופני עץ הוא, ואין מר כמוהו. אמר ר' ישמעאל בנו של ר' יוחנן בן ברוקה, ראה כמה גדולים נסים של הקדוש ברוך הוא,

פרשת ראה תשפ"ו

בשר ודם במתוק מרפא את המר, אבל הקדוש ברוך הוא במר מרפא את המר, שנאמר (ירמ"ל יז), **"כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה"**,

במה שהוא מכה הוא מרפא, אמר הקדוש ברוך הוא למשה שיתן דבר מר בתוך דבר מר למתוק בו, ע"כ,

שבטך ומשענתך המה ינחמוני

כתיב (תהילים כ"ג ד'), **"גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי, שבטך ומשענתך המה ינחמוני"**, ובמפרשים, **"שבטך ומשענתך"** - מה שאתה מכה אותי בשבט של יסורין ותחזור ותסמוך אותי, במשענתך,

יש לפרש, שאותו המקל שהוא **השבט** של היסורים, אותו המקל הופך **למשענת**, דמאותו המקום שבאה המכה משם באה הרפואה, כשהמטה המכה, הופך למשענת,

הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם

כתיב (ירמיה ח' כ"ב) **"הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם כי מדוע לא עלתה ארכת בת עמי"**,

מבואר, **שהצרי**, הוא המהפך **צרה** שהיא המכה, **לצרי** שהיא הרפואה, דמאותו המקום שבאה המכה משם באה הרפואה, **כשהצרה** הופכת **לצרי**,

איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה'

כתיב (דברים ל"ב ל"ט) **"מחצתי ואני ארפא"**, איתא בפרקי דרבי אליעזר (פרק מ"ז), **עתידי הקב"ה לגאול את ישראל** משעבוד ארבע מלכיות ולאמר להם, **צמח צמחתי לכם**, שנאמר (זכריה ו' י"ב) **"ואמרת אליו כה אמר ה' צבקות לאמר, הנה איש צמח שמו ומתחתיו יצמח ובנה את היכל ה"**, עכ"ל פרד"א,

מצינו דהלשון מחצתי, נהפך ללשון **צמחתי**, הוא אשר דברנו, דמאותו המקום שבאה המכה משם באה הרפואה, כאשר **מחצתי** יהפך **לצמחתי**,

ולפי דברינו אפשר לומר, פירוש לשון הפסוק, **"ומתחתיו יצמח"** כלומר שממקום **מחצתי**, יבוא **צמחתי**,

פרפראות פאראם לא אפתח לכם את ארבות השמים

כתיב, (בראשית ז' י"א) "ארבות השמים נפתחו", במבול, **כתיב** (מלאכי ג' י') "אם לא אפתח לכם את ארבות השמים", ומבאר המהרש"א (תענית ט') דמאותן **ארבות**, המקום שמשם באה הקללה, משם באה הברכה, שנאמר (מלאכי ג' י') "אם לא אפתח לכם את **ארבות** השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די".

ד, במקום אחד כתיב אם לא אפתח ובמקו"א כתיב נפתחו

כתיב (בראשית ז' י"א) "ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וארבת השמים **נפתחו**",

כתיב (מלאכי ג' י'), "אם לא **אפתח** לכם, את ארבות השמים והריקתי לכם ברכה עד בלי די",

יש לבאר שינוי הלשון בפסוקים שבמק"א אומר נפתחו ובמק"א אומר אפתח לכם

מבואר, דבמבול **כתיב**, "וארבות השמים **נפתחו**" שנפתחו כביכול ע"י עצמן, **ובברכה**, הנביא אומר, אמר ה' צבקות אם לא **אפתח** לכם, כלומר, שאפתח בעצמי,

יש לבאר, ע"ד הא דאיתא (ילקוט שמעוני יחזקאל - פרק ט - רמז שמט), א"ר אלעזר, לעולם אין הקב"ה מיחד שמו על הרעה, כדרך שהוא מיחד על הטובה, ע"כ,

לפי זה **מבואר**, שבקללה נאמר **נפתחו**, ע"י עצמן, אך בברכה, שהקב"ה מייחד שמו על הטובה, אמר ה' צבקות, אם לא **אפתח** לכם, אני ה' בכבודי ובעצמי אפתח לכם.

ה, אך הוא מיעוט ואיך בא לרבות

כתיב (דברים ט"ז ט"ו) "שבעת ימים תחג לה' אלקיך במקום אשר יבחר ה' כי יברכך ה' אלקיך בכל תבואתך ובכל מעשה ידיך והיית **אך שמח**",

פרשת ראה תשפ"ו

איתא בגמרא (סוכה דף מח עמוד א) תנו רבנן: והיית **אך שמח לרבות** לילי יום טוב האחרון.

כתב במהר"ץ חיות (סוכה דף מח עמוד א) "והיית אך שמח" לרבות לילי יום טוב אחרון. **הכל תמהו** דהרי אכין ורקין מיעוטין הם, וכאן דריש לרבות,

ובשם הגאון החסיד **מהר"א מווילנא** שמעתי דבאמת בימי יום טוב של חג הראשונים היה מצות **סוכה ולולב ושמחה** וכאן נאמר **אך שמח**, היינו **מיעוט** דרך שמחה ולא סוכה ולולב, והיינו יום טוב האחרון דאין שמה רק שמחה ותו לא, וא"כ מוכח **לרבות** דשמחה נוהג עכ"פ, אבל לעולם אך מיעוטא ונכון. ועי' שם אפרים למורי מהרש"ז מרגליות ז"ל פ' ראה, ע"כ במהר"ץ חיות, ילקוט מפרשים סוכה מ"ח ע"ט,

עוד יש לבאר הקושיא אך שמח שבא לרבות, והלא אך מיעוט הוא

וכך יש לומר, **המיעוט**, הוא מיעוט אכילה ושתייה, כאשר יתבאר להלן,

הריבוי, הוא שגם ביו"ט אחרון של חג, ששם נאמר **עשו לי סעודה קטנה**, (כדאיתא בגמרא) גם שם יש **להמעיט** באכילה ושתייה,

איתא בגמרא (סוכה דף נה עמוד ב) הני שבעים פרים כנגד מי - כנגד **שבעים אומות**. פר יחידי למה - כנגד **אומה יחידה**.

משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו: עשו לי סעודה גדולה. **ליום אחרון** אמר לאוהבו: **עשה לי סעודה קטנה**, כדי שאהנה ממך. אמר רבי יוחנן: אוי להם לגויים שאבדו ואין יודעין מה שאבדו, בזמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר עליהן, ועכשיו מי מכפר עליהן, ע"כ,

מיעוט אכילה ושתייה בחג

איתא בגמרא (סוכה דף מה עמוד ב) כל העושה איסור לחג באכילה ושתייה - מעלה עליו הכתוב כאילו **בנה מזבח והקריב עליו קרבן**, שנאמר (תהלים קי"ח כ"ז) אסרו חג בעבתים עד קרנות המזבח.

כתב המהרש"א כל העושה איסור לחג באכילה כו' לפרש"י לשון איסור לא ידעתי

פרפראות פאר

לפרש ולולי פירושו נראה דאיסור כמשמעו שעושה לו איסור וגדר במצות אכילה ושתייה בחג דהיינו **שלא לאכול אכילה גסה** ושלא ישתכר יותר מדאי שאינו לש"ש והרי אותו מותר שלא אכל ושתייה נחשב לו כאילו בנה מזבח והקריב עליו קרבן ועד"ז אמרו בפי' הרואה פתח במזבח וסיים בשלחן מה מזבח מכפר אף שלחן מכפר כו' כמפורש בחידושנו (בבא בתרא ס' ע"ב)

מבואר, כי מה שממעט באכילה הוא זה שכאילו בנה מזבח, לפי"ז **יש לפרש** והיית **אך שמח לרבות**, המיעוט **באך** הוא מיעוט אכילה ושתייה, **והריבוי**, שגם אם נאמר עשו לי סעודה, יש למעט באכילה ושתייה,

ו, מעשה בריש לקיש שרדף אחרי הגזלנים

כתיב (דברים ט"ו ד) **"אפס כי לא יהיה בך אביון וגו'**

איתא בגמרא (ירושלמי מסכת תרומות פרק ח הלכה ד' דף מ"ז ע"א) (הביאור להלך) ר' יוחנן **סליק לבית וועדא** והוה ר"ש בן לקיש שאיל ליה והוא לא מגיב שאיל ליה והוא לא מגיב, **א"ל מהו הכין א"ל כל האיברים תלוין בלב והלב תלוי בכיס**, א"ל ומהו כן, **א"ל איקפחת בעלי קנייה**, א"ל חמי לי זויתה, נפיק מחוי ליה, **חמיתון מן רחוק ושרי מצלצל**, אמרין אין ר"י הוא יסב פלגא אמר לון חייכון כולה אנא נסיב ונסיב כולה

מבואר בפני משה, **איקפח בעלי קנייה**. כך שמם של הלסטים שקפחו וגזלו את של ר' יוחנן ונכנס ר' יוחנן לבית המדרש והיה ר"ל שואל לו דבר הלכה ולא השיב וחזר ושאלו ולא השיב וא"ל מהו זה שאתה שרוי בצער כל כך והשיב לו **כל האברין תלוין בלב והלב בכיס**

וא"ל ומהו כן וסיפר לו ואמר נגזלתי מאלו בעלי קנייה ולקחו כל ממוני, **חמו לי זויתה**, הראני הדרך אשר הלכו מכאן, והראה לו, ורדף ר"ל אחריהם וכשראה אותם מרחוק התחיל לצעוק עליהם, אם לא תחזירו אנקום נקמתי מכם, והשיבו, אם של רבי יוחנן הוא אשר לקחנו, אם כן יקח החצי אשר נשיב לו,

פרשת ראה תשפ"ו

ואמר להן ר"ל לא, אלא בחייכון צריכים אתם להחזיר את הכל והחזירו הכל ולקח מהם, עכ"ל הפני משה,

עוד ביארו בו, ושרי מצלצל (התחיל לצלצל) יתכן לפרש, שכן היה נהוג, שהצלצל מרחוק שימש לחבורת הגזלנים סימן שמוכנים לצאת בקרב אתם אם לא יכנסו למו"מ ע"ד הנדון בדרכי שלום, **וכאשר ראו שהמצלצל הוא רשב"ל פחדו מגבורתו** ונכנסו תיכף למו"מ על דרך פשרה. אולם רשב"ל סירב ובדרישה תקיפה אמר בחייכון כולה אני נסב והם מלאו **אחריו בפחדם מגבורתו**,

ז, למה פחדו הגזלנים מריש לקיש

איתא בגמרא (בבא מציעא דף פד עמוד א) יומא חד הוה קא סחי רבי יוחנן בירדנא, חזייה ריש לקיש ושוור לירדנא אבתריה, אמר ליה, חילך לאורייתא, אמר ליה, שופרד לנשי, אמר ליה, אי הדרת בך, יהיבנא לך אחותי, דשפירא מינאי. קביל עליה. בעי למיהדר לאתווי מאניה, ולא מצי הדר. אקרייה ואתנייה, ושווייה גברא רבא.

כתב רש"י ולא מצי, לקפוץ כבראשונה, **דמשקבל עליו עול תורה תשש כוחו**,

יש להקשות, מאחר **דמשקבל עליו עול תורה תשש כוחו**, א"כ מה היה לגזלנים לחשוש מגבורתו של ריש לקיש שאיננה כבר,

יש לתרץ, שריש לקיש סמך שהגזלנים אינם יודעים מאמרם ז"ל (סנהדרין כ"ו ע"ב) למה נקרא שמה של תורה תושיה - מפני שהיא מתשת כחו של אדם.

או יש לומר, ע"י שהיה כל כך עז רצונו לסייע לר' יוחנן, היה בטוח שה' יצליח דרכו,

ח, ביאור בצחות מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה

איתא בגמרא (יומא ט' ע"ב) מאן דמשתעי ריש לקיש בהדיה בשוק יהבו ליה עיסקא בלא סהדי, **פירוש**, שהיו מלוים לו כסף ללא עדים, ולא חששו שמא יכפור הלווה,

פרפראות פאר

יש להבין, דלא מצינו באף אחד ממין השבח הזה, שמי שמדבר אתו, מלויס לו בלי עדים,

יש לומר בצחות, ע"ד המעשה (המובא לעיל מהירושלמי) שהיה לריש לקיש, שהציל ממונו של ר' יוחנן, לפיכך, ידעו לומר כי מי ששח עם ריש לקיש ומכירו, לא יעז לכפור בממון שלקח מאחרים,

ט, יש ללמוד ממעשר להגיע לאוצר של יראת שמים

כתיב (דברים י"ד כ"ג) "עשר תעשר" וגו', "ואכלת לפני ידוד אלקיך" וגו', "למען תלמד ליראה את ידוד אלקיך",

איתא בגמרא (בבא בתרא כ"א ע"א) ולמדתם אותם, התקינו שיהו מושיבין מלמדי תינוקות בירושלים, מאי דרוש (ישעיהו ב' ג') "כי מציון תצא תורה, ודבר ה' מירושלים",

כתבו התוס' (בבא בתרא כ"א ע"א ד"ה כי מציון תצא תורה) לפי שהיה רואה קדושה גדולה, וכהנים עוסקים בעבודה, היה מכוון לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה, כדדרשי' בספרי, למען תלמד ליראה וגו', גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד בירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, היה גם הוא מכוון ליראת שמים ועוסק בתורה, **עכ"ל התוס'**,

אוצרו של הקב"ה הוא יראת שמים

כתיב (מלאכי ג' י'), הביאו את כל המעשר אל בית האוצר, **איתא בגמרא** (ברכות ל"ג ע"ב) אין לו להקדוש ברוך הוא בבית גנזיו אלא **אוצר של יראת שמים** שנאמר (ישעיהו ל"ג ו') "יראת ה' היא אוצרו",

ביאור הכתוב והבאתם את המעשר אל בית האוצר

אפשר לומר, דלפי שהמעשר מביא לידי יראת שמים, כמבואר בתוס' עה"כ במעשר "למען תלמד ליראה",

ואוצרו של הקב"ה הוא אוצר של יראת שמים, כדכתיב "יראת ה' היא אוצרו", ולכך

פרשת ראה תשפ"ו

מרמז הכתוב "הביאו את כל המעשר אל בית האוצר". שהיו מביאים **המעשר** שמביא ליראת שמים, אל **האוצר**, שהוא אוצר של יראת שמים.

וזהו, הביאו את כל המעשר אל בית האוצר,

י, למען תלמד ליראה בשבת ויו"טבמשך חכמה מבאר למה בשבתות ויו"ט דייקא

כתב המשך חכמה (דברים י"ד כ"ג), וז"ל, **איתא בגמרא** (יבמות צ"ג ע"א), כתיב (דברים י"ד כ"ג), "למען תלמד ליראה את ד' אלדיך כל הימים", **אלו שבתות ויו"ט**, ע"כ,

והוא כמו שכתבו בתוס' (פרק לא יחפור ב"ב כ"א ד"ה כ'), שהמעשר מביא לידי יראה, לפי שהיה עומד בירושלים כו' והיה רואה שכולן עוסקים במלאכת שמים ובעבודה, גם הוא היה מכוון לייש ועוסק בתורה,

אמנם, מן הכהנים וכן בעלי משמר שפרנסתם מצויה, לא יקבל תוכחה, משום שהוא טרוד בעבודתו ומלאכתו להביא טרף לביתו,

אמנם בשבת ויו"ט שהוא פנוי ממלאכתו, אז ילמד מהכהנים לעסוק בתורה ועבודת ד'. ויעוין תנודב"א פ"א ודו"ק, עכ"ל המשך חכמה.

יא, ע"ד הנ"ל יש לבאר תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה

איתא בגמרא (ערכין ט"ז ע"ב), א"ר טרפון, תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה,

אם אמר לו "טול קיסם מבין שיניך", אמר לו "טול קורה מבין עיניך", ע"כ,

קיסם הוא סימן עניות, כדאיתא בגמרא (סנהדרין ז' ע"ב) כי היכי דלימטיין שיבא מכשורא, (קיסם) פירוש, סכום מועט,

פרפראות פאר

והקורה סימן לעשירות, כדכתיב (שיר השירים א' י"ז), **"קורות בתינו ארזים"**, ודוד המלך אומר (שמואל ב' ז' ב') **"ויאמר המלך אל נתן הנביא ראה נא אנכי יושב בבית ארזים"**,

וכן אפשר לפרש, תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, דמי שטרוד במלאכתו, ומוגדר **קיסם שהוא סימן לעניות**, לא ילמד תוכחה ממי שפרנסתו מצויה. ומוגדר **קורה**, סימן לעשירות,

לפיכך תמה אני אם יש בדור הזה שמקבל תוכחה, שאין **הקורה** ביכולתה להוכיח את **הקיסם**, שטענתו עמו, אין אני העני מקבל תוכחה מהעשיר, וזהו, אם אומר לו **"טול קיסם מבין שיניך"**, אומר לו **"טול קורה מבין עיניך"**, שאתה עשיר, ואינני מקבל תוכחתך.

יב, אם לא תעשר המעשרות עשיו
יוצא לשדה לקחתם לך

פירוש התוספות שהיוצא השדה הוא עשיו הרשע

פירשו התוס', (תענית ט' ע"א) את **הכתוב** (דברים י"ד כ"ב) **"עשר תעשר את כל תבואת זרעך היצא השדה שנה שנה"**, **וכ"כ התוספות**, וה"ר נתן האופניא"ל **פירש, "היוצא מן השדה"**, כלומר, ואם לאו, שאין אתה מפרש העישור, יהיה לאותו **היוצא לשדה**, דהיינו **עשו הרשע**, כלומר שיקחוהו העובדי כוכבים, **עכ"ל התוס'**. והוא ע"ד,

דאיתא בגמרא (בבא בתרא י' ע"א) **דרש ר"י ברבי שלום**, כשם שמזונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, כך חסרונותיו של אדם קצובין לו מראש השנה, זכה (ישעיהו נ"ח ז') **"הלא פרוס לרעב לחמך"**, לא זכה **"ועניים מרודים תביא בית"**,

כתב המהרש"א, דעניים מרודים תביא בית זה חיל המלך, כי הא (בבא בתרא י' ע"א) דבני אחתיה דרבן יוחנן בן זכאי, חזא להו בחילמא, דבעו למיחסר שבע מאה דינרי, עשינהו (שכנעם), שקל מינייהו לצדקה, פוש גבייהו שיבסר דינרי, (נשארו אצלם שבעה עשר דינרים), כי מטא מעלי יומא דכיפורי, שדור דבי קיסר נקטינהו, אמר להו רבן יוחנן בן זכאי לא תדחלו, שיבסר דינרי גבייכו, שקלינהו מינייכו, אמרי ליה מנא ידעת, אמר

פרשת ראה תשפ"ו

להו, חלמא חזאי לכו, א"ל, ואמאי לא אמרת לן דניתבינהו, אמר להו, אמינא, כי היכי דתעבדו מצוה לשמה, ע"כ,

מבואר, דכאשר זוכים נותנים ההוצאה לצדקה, ואם ח"ו אין זוכים, בא חיל המלך ללקחם, ואפשר, דלכך כיוונו התוס' בפירושם, דלהלן,

יג, איך יזהר אדם מהעניות הרי
עניות תלוי במזל

השינויים בביאור הכתוב כי לא יהיה בך אביון

כתיב (דברים פרק ט"ו ד') **"אפס כי לא יהיה בך אביון"** וגו',

איתא בגמרא (ב"מ ל' ע"א) אמר רב יהודה אמר רב, כתיב (דברים ט"ו ד'), **"אפס כי לא יהיה בך אביון"** שלך קודם לשל כל אדם, ע"כ,

פירש רש"י, **"כי לא יהיה בך אביון"** - לא תביא עצמך לידי עניות.

איתא בגמרא (ב"מ ל"ג ע"א) אבדתו ואבדת אביו - אבדתו קודמת, מנא הני מילי, - אמר רב יהודה אמר רב, **אמר קרא "אפס כי לא יהיה בך אביון"** - שלך קודם לשל כל אדם. ואמר רב יהודה אמר רב: **כל המקיים בעצמו כך - סוף בא לידי כך**. ע"כ,

פירש רש"י, **"כי לא יהיה בך אביון"** - **הזהר מן עניות**

יש להבין, איך יכול אדם להיזהר מן העניות אולגרום שלא יבוא לידי עניות, הריעני או עשיר תלוי במזל ולא בזכות,

ולכן, יש לפרש כדלקמן

ביאור המהרש"א בהמקיים בעצמו כך
סוף בא לידי כך

כתב המהרש"א (ב"מ ל"ג ע"א) כל המקיים בעצמו כך רצה לומר שמי שאומר דלכך מחזיר אבידתו ולא אבידת אביו, **לקיים** מקרא זה **אפס כי לא יהיה וגו'** שלא יעני, הנה הוא

דאין הפירוש שהאדם נזהר מהעניות או מביא עצמו לעניות, אלא ישנם סיבות כגון פותח פיו לשטן, ע"ד המהרש"א, או ע"ד המהר"ל פחד פחדתי ויאתני, שכנראה סיבות אינם תלויים במזל,

ולפי"ז יש לבאר שרש"י שיהנ פירוש, שהם שני הדרכים הנ"ל, כשאמר **הזהר מן העניות** מכוון לפירוש המהרש"א שלא יפתח פיו לשטן ויקלקל מזלו, והפירוש **לא תביא עצמך לידי עניות**. הוא בדרך המהר"ל שע"י הפחד יכול לגרום לשינוי המזל,

יד, כשהקב"ה פוסק גדולה לאדם הוא לעולם או לזמן והרמז בגימטריא

כתיב (דברים ט"ו י') "נתון נתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, **כי בגלל הדבר הזה**, יברכך ה' אלקיך בכל מעשך ובכל משלח ידך",

איתא בגמרא (שבת קנ"א ע"ב), תניא רבי אלעזר הקפר אומר, לעולם יבקש אדם רחמים על מדה זו, (פ"י רש"י שלא יבא לידי עניות), שאם הוא לא בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא, שנאמר, (דברים ט"ו י') "**כי בגלל הדבר הזה**", תנא דבי רבי ישמעאל **גלגל הוא שחזור בעולם**, ע"כ,

יש להקשות מהא דאיתא בגמרא (מגילה י"ג ע"ב, זבחים ק"ב ע"א), אמר רבי אלעזר, **כשהקדוש ברוך הוא פוסק גדולה לאדם, פוסק לבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות**, שנאמר (איוב ל"ז ז') "לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו",

ואם **הגיס דעתו** הקדוש ברוך הוא משפילו, שנאמר (איוב ל"ו ח') "ואם אסורים בזקים ילכדון בחבלי עוני", (על ידי שמגביהין עצמן באין לידי עניות, רש"י), ע"כ,

וקשה, מכיון שפוסק עד **סוף כל הדורות**, איך אמר שאם הוא לא בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא,

פותח פיו לשטן וסופו לבא לידי כך וק"ל, עכ"ל המהרש"א,

מבואר בדברי המהרש"א שאין לומר כן משום **פותח פיו לשטן**,

ביאור המהר"ל בהמקיים בעצמו כך סוף בא לידי כך

כתב המהר"ל (חידושי אגדות בבא מציעא דף לג עמוד א), **כל המקיים בעצמו כך בא לידי כך**. פ"י כאשר הוא מתירא מן עניות הרי יתן לעניות מקום לפעול בו ובא אליו הדבר, וכמו שאמר איוב (איוב ג' כ"ה) "**כי פחד פחדתי ויאתני ואשר יגורתי יבא לי**", כי כאשר הוא ירא מן דבר אחד, והוא בעצמו מקטין עצמו לפני אותו דבר שהוא ירא ממנו, ובזה **פועל בו אותו דבר**. ובפרט העניות שהוא ההעדר, וכאשר נותן עצמו אל ההעדר מקבל ההעדר, שהוא רודף אחריו תמיד, וכאשר ירא מזה דעתו הוא שהוא מוכן לזה, לזה בא לדבר זה ודבר זה ברור,

איך לעבור את הנהר בלוח עץ

עוד כתב המהר"ל וגם דבר זה שהוא הנפילה, אמרו הראשונים **שהיראה מן הנפילה מביא לידי זה**, כי אם יקח אדם לוח אחד של עץ ומניחו על הנהר לעבור על הנהר מן הקצה אל הקצה קרוב הוא אל הנפילה כאשר עובר עליו, ואם הוא מונח על הארץ לא היה נשמט רגליו ממנו. **וזה בשביל כי המחשבה שמחשיב על הנפילה פועל באדם**, כי השכל הוא הפועל הגמור, ומכ"ש דבר זה כאשר הוא מתירא שלא יעני, שהמחשבה והשכל הוא פועל באדם ומקבל עניות והבן זה. **עכ"ל המהר"ל**,

מבואר בדברי המהר"ל, כי האדם מביא על עצמו את העניות והנפילה, ע"י מחשבתו ופחדיו,

ביאור הקושיא בדרך הנ"ל

לפי"ז יש לבאר, דהיה קשה לרש"י איך מביא האדם עצמו לידי עניות הרי הדבר תלוי במזל, ולכן פירש שיש להיזהר מן העניות, ולא תביא עצמך לידי עניות, והדברים מכוונים לפירוש המהרש"א והמהר"ל,

פרפראות פאר

ביאור ואם הגיס דעתו הקדוש ברוך הוא משפילו
ע"ד האריז"ל והמהרש"א

איתא בגמרא (סוטה ה' ע"א), ת"ח צריך שיהא
בו אחד משמונה בשמינית, ע"כ,

פירוש האריז"ל

בענף יוסף בעין יעקב (סוטה ה'), **כתב, ורבינו**
האריז"ל פירש, כי שמינית שבשמינית הוא
חלק ס"ד (64) שבגאולה, שאז לא יגיע לו עדיין
חלק אחד מ-ס"ג חלקים שבגאולה, (שהוא גדול
מאחד חלקי 64), שעל שם זה **גס רוח**, לרמוז
שעד חלק אחד **מס"ג** אין בו משום יוהרא,
ומשבא לכלל **גס** הוא אסור, **עכ"ד האריז"ל**,

פירוש המהרש"א

כתב המהרש"א (סוטה ה' א' ד"ה ת"ח צריך)
ובדרך צחות שמעתי שמנה בשמינית שהוא
חלק ס"ד, שאז לא יגיע לו חלק אחד מג"ס
שהוא גס הרוח וק"ל: **עכ"ל המהרש"א**,

מבואר, שאחד חלקי 64 הוא חלק קטן יותר
האחד חלקי 63, ואם הוא מתגאה באחד
חלקי 63 הוא כבר נקרא **גס**,

לפי"ז מבואר, כי באמת אמרו, כשהקדוש
ברוך הוא פוסק גדולה לאדם, פוסק לבניו
ולבני בניו עד סוף כל הדורות, אבל זה בתנאי
שלא **הגיס דעתו**, כלומר שלא נהיה **גס ברוחו**,
אבל אם **הגיס** דעתו עליו נאמר, שאם הוא לא
בא, בא בנו, ואם בנו לא בא, בן בנו בא,

והכי איתא (שבת דף לג עמוד א) סימן לגסות
הרוח - **עניות**

רמז בכתוב לדרשת חז"ל בגימטריא

ודבר זה שהקב"ה משפילו למי שנהיה **גס**,
נלמד מהכתוב **"כי בגלל הדבר הזה"**, המלה
"גלל" הוא שורש המלה **בגלל** (ראה ספר
השרשים לרד"ק), וזה המכוון בכתוב **כי בגלל**
הדבר הזה, **גלל** בגימטריא 63 כלומר כאשר
האדם **גס** = 63 ברוחו, אז ישתנה הבטחתו,
כמפורש.

יש להבין דברי המהרש"א שכתב **ובדרך**
צחות שמעתי, ובודאי שמע דבר זה בשם
האריז"ל, שנפטר 60 שנה לפני המהרש"א,
(האריז"ל נפטר בשנת של"ב והמהרש"א בשנת שצ"ב),

פרשת ראה תשפ"ו

ובדברי האריז"ל כתוב **שהכי פרושו**,
והמהרש"א כתב כי הוא **בדרך צחות**,

טו, ביאור בדברי רש"י שאמר מדה זו שלא יבוא לידי עניות

ורש"י שפירש, (שבת קנ"א ע"ב), **מידה זו**,
שלא יבוא לידי עניות, בא לתרץ לשון חז"ל
שקראו לעניות **מידה**, דהרי עניות עצמה אינה
מן המדה, וכי מה מדה טובה יש בה,

אלא כך הוא פירושו, **מדה זו**, הכונה, למידת
הענוה, ובדרכו פירש, (מגילה י"ג ע"ב) ואם
אסורים בזקים, על ידי שמגביהין עצמן באין
לידי עניות, דהגאולה היא הסיבה לעניות, ולכן
יבקש על מדה טובה זו של ענוה, שלא יבוא
לידי עניות. וזהו על מידה זו.

טז, מפרשתנו למדנו כי נתן הקב"ה כח ביד איש ישראל לברך את רעהו

כתיב (דברים י"א כ"ו) **"ראה אנכי נתן לפניכם**
היום ברכה" וגו',

אפשר לפרש, כי כאן אמרה תורה שיש כח
באדם לברך רעהו, כי הברכה נתונה לפניכם,

כלומר, שיש בידי אדם כח לברך לרעהו, שהרי
אנכי נתן לפניכם היום **ברכה**,

יז, המזל עבד אל התורה כמו הדלי שהוא עבד אל המים

כתב הבני יששכר (מאמרי חודש שבט מאמר א)

בספר יצירה [פ"ה י"] המליך אות צ' בלעיטה
וקשר לו כתר, וכו', וצר בו **דלי** בעולם, ושבט
בשנה, וקורקבן בנפש, ע"כ,

אמרו התוכניים הראשונים כי מזל **דלי** הוא
מזל ישראל, (הגם דקיי"ל אין מזל לישראל
[שבת קנו א], היינו, שישראל על ידי **מעשיהו**

יט, איך ניתן לברך מזל טוב הרי כבר נקבע המזל ואין המזל משתנה

לפי מה שמבואר, שאין המזל יכול להשתנות, וכל אחד ואחד מלווהו מזלו משעת לידתו עד יום מותו, וגם ע"י זכות גדול אין שכיח שישתנה המזל, כמו שכתבו התוספות יבמות נ' ע"א, א"כ מהי הברכה שמברך כל אדם לחבירו, בזמן שמחה "מזל טוב", ואדרבה כשמברכו שישתנה מזלו לטוב, למדו לשונם דבר שקר,

כ, ביאור הענין כי לכל אדם שתי סוגי מזל יש

כתיב (תהלים ס"ה ג'), "שמע תפלה עדיך כל בשר יבאו",

כתיב (ישעיהו ס"ה כ"ד) "והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע",

כתיב (איוב ל"ו י"ט) "היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח",

כתיב (איוב ל"ג כ"ג) "אם יש עליו מלאך מליץ אחד מני אלף להגיד לאדם ישרו"

והקשו בכתובים, "שומע תפלה" הוא לשון יחיד, "כל בשר יבואו" הוא לשון רבים, "טרם יקראו" הוא לשון רבים, "ואני אענה" הוא לשון יחיד שהילל"ל ואני אענם, ועוד, אם **טרם** יקראו כבר נענים, מהו עוד הם מדברים, משמע שבשעה שמדברים נענים ולא לפני,

איתא בספר חסידים, (אות תתשנ"ז ואות תתשנ"ח) שומע תפלה וגו', שומע תפלות אינו אומר אלא שומע תפלה זו תפלה של מלאך מזלו של אדם שהוא מתפלל על האדם שישמע הקדוש ברוך הוא תפלתו של אדם, וזהו עדיך כל בשר יבואו, בשעה שמתפללים על עצמם,

וזהו, וגם אני שמעתי את נאקת בני ישראל (שמות ר' ה') וגם, לרבות מלאכי מזלם,

וכל מאמצי כח (איוב ל"ו י"ט) אם יש עליו מלאך מליץ, שמלאך מזלו של אדם מתפלל עליו קודם שיתפלל האדם, זהו והיה טרם יקראו ואני אענה (ישעיהו ס"ה כ"ד), כלומר אני

בתורה הופכין שפיטת המזל לכל אשר יחפצו, אבל על כל פנים בתולדה יש להן מזל, עיין בגמרא שבת קנ"ו,

והנה יש לומר דלבעבור זה דלי הוא מזלו של ישראל, כי דלי עשוי לשאוב בו מים וזה פעולתו, והנה הוא משמש אל המים, ואין מים אלא תורה (ב"ק יז א) כמד"א (ישעיה נה א) "הוי כל צמא לכו למים", להורות על האמור **דמזלו של ישראל הוא עבד משמש אל התורה**, והגם ששפיטת המזל מחייב באיזה אופן וכו', הנה על ידי עסק התורה ומצות יתהפך הכל לטוב, ולכל אשר יחפצו יטו את המזל כיון שמזלן הוא עבד משמש אל התורה,

שעל כן מזל דלי הוא מזלן של ישראל, כי הדלי הוא עבד משמש אל המים זו תורה, והעבד אין לו רצון בעצמו כי אם רצון האדון כמו שכתב החסיד בחובת הלבבות [שער עבודת האלקים פ"ה], הבן הדבר.

יח, עפ"י הנ"ל יש לבאר ברמז הלך החבל אחר הדלי

איתא במדרש תנחומא (פרשת מקץ סימן י) "הלך החבל אחר הדלי"

איתא בגמרא (תענית דף ח עמוד א) ריש לקיש הוה מסדר מתניתיה ארבעין זמנין כנגד ארבעים יום שניתנה תורה,

איתא בגמרא (מגילה ז' ע"ב, ועוד) תני מיניה ארבעים זימנין ודמיה ליה כמאן דמנח בכיסיה,

עפ"י המבואר לעיל, יש לרמז, כי הדלי הוא הכלי-הכיס אל התורה, המילה חבל בגימטריא 40, ובארבעים זימנין המרמז ב"חבל" התורה באה אל הדלי שהוא הכיס לתורה, וזהו הלך החבל אחר הדלי

פרפראות פאר

אענה **למלאך מזל**, טרם יקראו, ואח"כ כשמתפלל האדם על עצמו שומעין לו בעבור המזל שהתפלל עליו וזהו עוד הם מדברים ואני אשמע, **ע"כ בספר חסידים**,

והכי איתא בגמרא (שבת נ"ג ע"ב בבא קמא ב' ע"ב) אדם דאית ליה מזלא **פירש רש"י** (שבת נ"ג ע"ב), **מזליה** - מלאך שלו, ומליץ עליו.

ואיתא בגמרא (מגילה ג' ע"א) אף על גב דאינהו לא חזו - **מזלייהו חזו. פירש רש"י**, **מזלייהו** - שר של כל אדם למעלה,

איתא בגמרא (סנהדרין מ"ד ע"ב) **כתיב** "היערך שועך לא בצר וכל מאמצי כח", רבי יוחנן אמר, לעולם יבקש אדם רחמים שיהו הכל מאמצין את כחו, ואל יהו לו צרים מלמעלה,

פירש רש"י, שיסייעוהו מלאכי השרת לבקש רחמים, ושלא יהו לו מסטינים מלמעלה, והכי משמע: היערוך שועך - אם באתה לערוך שועך כזאת תערכהו - לא בצר - שלא יהו לך צרים ושהכל יהו במאמצי כחך,

מבואר, כי לכל אדם יש שתי מזלות, האחד, המזל שבו הוא נולד, ומזל זה מלווהו כל ימי חייו, ולא שכיח שישתנה, **והשני**, הוא, שר ומלאך של כל אדם למעלה המליץ ומתפלל עליו,

לפי זה יש לומר, מה שמברכין **מזל טוב**, אע"פ שהמזל לא משתנה, הכוונה לומר מזל שהוא המלאך המליץ ומתפלל, שימליץ ויתפלל טוב על בעלי השמחה,

כא, עץ השדה, וגם המשובח שבעצי השדה יגרר לאשפתות מהרש"א

כתיב (דברים כ"ט) כי האדם עץ השדה,

איתא בגמרא (ב"ק צ"ב ע"ב), א"ל רבא לרבה בר מרי, מנא הא מילתא דאמרי אינשי, מטייל ואזיל **דיקלא** בישא גבי קינא דשרכי (דקל רע דרכו ליגדל בצד אילן סרק, רש"י)

אמר ליה, דבר זה, **כתוב בתורה**, **שנוי בנביאים**, **משולש בכתובים**, **תנן במתניתין**, **ותנינא בברייתא**,

פרשת ראה תשפ"ו

כתוב בתורה

דכתיב (בראשית כ"ט ח') "וילך עשו אל ישמעאל",

שנוי בנביאים

דכתיב (שופטים י"א ג') "ויתלקטו אל יפתח אנשים רקים ויהיו עמו",

משולש בכתובים

דכתיב (בספר בן סירא י"ג), "כל עוף למינו ישכון, ובני אדם לדומה לו",

תנן במתני'

דאיתא (כלים י"ב ב') כל המחובר לטמא טמא, כל המחובר לטהור טהור,

ותנינא בברייתא

דאיתא (חולין ס"ה ע"א), רבי אליעזר אומר לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו, ע"כ,

כתב המהרש"א, (ב"ק צ"ב ע"ב ד"ה מטייל ואזיל דיקלא), **כתיב** (דברים כ"ט) כי האדם עץ השדה, **ועץ הדקל הוא המשובח שבעצים**, **כדאיתא** בכתובות ע"ט, ובתוס' שם, ד"ה אילני,

והנה האיש, אף אם לפי גזעו ושרשו הוא טוב, כמו **תולדתו של עשו** שנולד מיצחק ורבקה, **ועשו שמצד גזעו לא נודע לו טומאה**, רק מצד **חבורו לישמעאל** שהיה בן שפחה, וכן הוא הענין **כל עוף וגוי ולא לחנם** הלך זרזיר, **עכ"ד המהרש"א**,

כב, ביאור עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון

איתא בגמרא (ברכות מ"ג ע"ב), **אמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב**, עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב כלבנון, שנאמר, (הושע י"ד ז') "ילכו יונקותיו ויהי כזית הודו וריח לו כלבנון".

ואמר רב זוטרא בר טוביה אמר רב, מאי **דכתיב** (קהלת ג' י"א), "את הכל עשה יפה בעתו", מלמד שכל אחד ואחד ייפה לו הקדוש ברוך הוא אומנתו בפניו, **אמר רב פפא**, היינו

דאמרי אינשי, תלה ליה קורא לדבר אחר - ואיהו ידיה עבד.

כתב החיד"א

(בפירוש אזולאי על ספר חסידים אות ש"ן), במ"ש "כשתשאל על אדם שאל מי רעהו", כתב, כיוצא בדבר אמרו רבותינו ז"ל (ב"ק צ"ב ע"ב) "לא לחנם הלך זרזיר אצל עורב אלא מפני שהוא מינו", וכה אמר המליץ, "כל עורב למינו ערב, וטמא, טמא יקרא",

כתב בספר מבחר הפנינים

(לרבינו ידעיה הפניני פרק מ"ב שער הורות דרך ישרה, אות כ"ח), כתב, ואמר החכם, כשתשאל על אדם תשאל מי רעהו, כי כל אדם יעשה מעשה רעהו,

כד, יש לעיין אם ספר בן סירא הוא אחד מכ"ד ספרי הקודש

כתבו התוס', (ב"ק צ"ב ע"ב ד"ה משולש בכתובים) כל עוף כנף למינהו ישכון, ובני אדם לדומה לו", אין זה מקרא בכל התורה, ושמה בספר בן סירא הוא, וכן "סלסלה ותרוממך ובין נדיבים תושיבך", ע"כ,

לפי"ז יש לעיין בכוונת הגמרא משולש בכתובים שהכוונה לספר בן סירא, ולא לאחד מכ"ד ספרי הקודש,

בעניין בן סירא, עיין בש"ס שוטנשטיין, ב"ק צ"ב ע"ב, ובמסכת בבא קמא ק' ע"ב, שמביא אריכות בענין.

כה, הכתוב וכי ימוך אחיך ומטה ידו מבואר בדרך צחות

כתיב (ויקרא כ"ה ל"ה) "וכי ימוך אחיך ומטה ידו עמד והחזקת בו גר ותושב וחי עמך",

ביאור כפל הלשון ימוך אחיך וגם מטה ידו

אלא, דרכו של עולם, כי הנותן צדקה לעני, ידו למעלה, והמקבל ידו למטה,

בדרך צחות, אפשר לפרש, "וכי ימוך אחיך ומטה ידו", שכאשר הפך אחיך מנותן למקבל, גם ידו הוא למטה מיד הנותן, וזהו ומטה ידו, שידו למטה מידו של הנותן.

כתב רש"י, רך הגדל בדקל, (גזע הדקל שונה משאר עצי השדה, שגזעו הוא ליפוף של עשב רך מאוד) תתלה אותו לחזיר והוא יגלגלנו לאשפה, שזו היא אומנתו, עכ"ל רש"י, ע"כ,

כתב המהרש"א (ברכות מ"ג ע"ב ד"ה עתידים בחורי ישראל), שיזכו למעלת הרוחניות בחכמה כמו שכתוב במשיח (ישעיהו י"א ג'), והריחו ביראת ה',

יש לבאר, דלפיכך הסמיכו חז"ל המימרא, אמר רב פפא, היינו דאמרי אינשי, תלה ליה קורא לדבר אחר - ואיהו ידיה עבד. אל המימרא, עתידים בחורי ישראל שיתנו ריח טוב,

שגם אם יזכו למעלה הרוחנית בחכמה, יש להם להיזהר מאותו חזיר (רש"י תהלים פרק פ פסוק יד) חזיר מיער הוא עשו כמו דכתיב (בדניאל ז') "אכלה ומדקה ושאר אברגלה רפסה" ויש לו (לחזיר) מקצת סימני טהרה אף עשו יש לו זכות אבות, שהוא השטן שהוא היצה"ר, שלא ינסה לגרור אותם לאשפה, עם סימני הטהרה שבו, כפי שעושה לעץ הדקל המשובח שבעצי השדה,

וראוי ללמוד בק"ו ומה אם המשובח שבעצים כשמתחבר לטמא הוא לומד מדרכו כמה יש להתרחק מן הרע ומן הדומה לו, כדלקמן,

כג, המתחבר לרע הופך לרע כשתשאל על אדם שאל מי הוא רעהו

כתב הרמב"ם

(פרק ו' מהלכות דעות), דרך ברייתו של אדם להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו אחר ריעיו וחבריו, ונוהג במנהג אנשי מדינתו. עכ"ל הרמב"ם,

כתב בספר חסידים

לרבי יהודה החסיד (אות פ' ואות ש"ן), כשתשאל על אדם שאל מי רעהו, כי כל אדם עושה כמעשה חברו, על כן כשתהיה בתוך עם, תתרעע לטוב שבהם, ואל תתרעע לרע, פן תרע כמוהו, עכ"ל ספר חסידים,

כו, ביאור הכתוב כי פתח תפתח ע"ד מלח ממון חסר

עוד יש לפרש ולא תקפץ את ידך מאחיד האביון, כי פתח תפתח את ידך, שע"י שתתן צדקה לאביון, פתוח תפתח את ידך לקבל עוד, ע"ד **מלח ממון חסר**, כלומר ע"י שאתה מחסר ממוןך אתה נוסף עוד,

וזה שמרומז בפסוק, "כי פתח תפתח את ידך לו והעבט תעביטנו די מחסרו אשר יחסר לו". כלומר מלח ממון "חסר" ע"י שתתן לו את אשר יחסר לו.

כז, וכל בניך למודי ה' ביאור המהר"ם שיף

איתא בגמרא (ברכות ס"ד ע"א) אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם, שנאמר (ישעיהו נ"ד י"ג) "וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך", "ה' עז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום",

כתב **המהר"ם שיף** (דרושים נחמדים סוף חולין), עה"כ (ישעיהו נ"ד י"ג הפטרת ראה) "וכל בניך למודי ה'",

וא"ת "ורב", אם כל בניך לימודי ה', למה צריך שיהיה להם רב.

אלא הרב נצרך כדי שיהיה שלום בניך בלי מחלוקת כי כל אחד ירצה להשתרר על חבירו.

כח, בראתי יצר הרע בראתי תורה תבלין מרומז בכל כלי יוצר עליך לא יצלח

כתיב (ישעיה נ"ד ט"ז הפטרת ראה), "הנה אנכי בראתי חרש נפח באש פחם ומוציא כלי למעשהו ואנכי בראתי משחית לחבל, כל כלי יוצר עליך לא יצלח נאם יהוה, הוי כל צמא לכו למים",

איתא בגמרא (קידושין ל' ע"ב) בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין,

אפשר לרמז, "משחית לחבל" רמז ליצר הרע,

וכל כלי יוצר עליך והוא לא יצלח, בתנאי "שכל צמא לכו למים", זו תורה, וזהו, בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין.

ביאור החיד"א בראתי יצר הרע, ובראתי לו תורה תבלין

בפירוש **כסא רחמים** מהחיד"א על אבות דרבי נתן פרק ט"ז אות ג כתב וז"ל: יצר הרע **אין לו תקנה** אלא בדברי תורה, אע"ג דיש סגולות להכניעו כמו אם יהיה עניו באמת, ומי שזוכה ליראת שמים כתקונה וכיוצא, כל זה מועיל לינצל ממנו, אבל על ידי עסק התורה מתקן היצה"ר עצמו ועושהו טוב. וזה כונת רז"ל, אמר הקב"ה בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין וכמו שהתבלין מכשיר את התבשיל לאכילה, כן התורה מכשרת היצה"ר שיעשה טוב, וז"ש יצה"ר אין לו תקנה **לו דייקא** לעשותו טוב אלא בדברי תורה, ועיין מה שהארכתי אני בעניי בקונטרס ככר לאדן דף ק"ן בס"ד. עכ"ל החיד"א.

כט, ביאור הכתוב רודף צדקה וחסד ימצא חיים צדקה וכבוד בדרך צחות

כתיב (משלי כ"א כ"א) "רודף צדקה וחסד, ימצא חיים צדקה וכבוד", ובמפרשים, חיים, שיאריכון ימיו,

בביאור הכתוב עשר תעשר, מבואר, דע"י הצדקה שמחסר האדם מממונו, נתוסף ממנו,

אפשר לומר, כן הדבר גם בעשיית חסד שעושה האדם בגופו, שמחסר מזמנו, שיכול לעסוק באותו הזמן, בתורה, בעבודה, ומחסיר מזמנו לעשיית חסד, ע"כ יזכה שיתוספו ימיו, ועליו אמר הכתוב (משלי ג' ב') כי אורך ימים ושנות חיים ושלוש יוסיפו לך.

להערות הארות ולקבלת העלון
ניתן לפנות אל "מכון פאר"
רח' חזון איש 2 בני ברק
פקס 03-6161555
מייל y0527616166@gmail.com